

Дракохруст Т.В.

*к.н.держ.упр., доцент, завідувач кафедри
міжнародного права та міграційної політики
Західноукраїнського національного
університету*

НАБЛИЖЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ КОРДОНАМИ ДО СТАНДАРТІВ ТА ПЕРЕДОВОЇ ПРАКТИКИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Від ефективності управління державним кордоном залежить безпека держави, розвиток її економіки та людський потенціал. Розроблення ефективної системи управління державним кордоном сприятиме транскордонному співробітництву, збільшенню доходів державного та місцевих бюджетів, туризму та спрощенню інших форм законного руху осіб, послуг і товарів. Водночас державні кордони повинні бути закриті для всіх видів незаконної діяльності, що загрожує стабільності держави.

Інтегроване управління кордонами - це скоординована діяльність компетентних державних органів України та військових формувань, спрямована на створення та підтримання балансу між забезпеченням належного рівня прикордонної безпеки і збереженням відкритості державного кордону для законного транскордонного співробітництва, а також для осіб, які подорожують.

Оновлена Концепція інтегрованого управління кордонами (далі - ІУК) була розрахована тільки на період до 2020 р., а ситуація в Україні та світі швидко змінюється. З огляду на це у липні 2019 р. Кабінет Міністрів України схвалив Національну стратегію інтегрованого управління кордонами до 2025 року. Стратегія містить національно адаптовані кращі європейські практики на основі європейських принципів інтегрованого управління кордонами за 11-ма напрямками та завданнями, визначеними ст. 4 Регуляції ЄС 2016/16248: 1) контроль на кордоні, в т.ч. заходи, спрямовані на спрощення легального перетину кордону, на протидію і запобігання транскордонним злочинам (торгівля людьми, тероризм), на осіб, які потребують міжнародного захисту; 2) пошукові та рятувальні операції стосовно осіб, які потрапили в біду на морі; 3) аналіз ризиків для внутрішньої безпеки та загроз, що можуть справити вплинути на функціонування або безпеку зовнішніх кордонів; 4) співпраця між країнами-членами за підтримки та координації Агенції кордонів ЄС «Frontex»; 5) міжвідомча співпраця між органами влади у кожній країні-члені, які відповідають за контроль на кордоні або виконують інші завдання, а також з відповідними інституціями та агенціями ЄС, в т.ч. регулярний обмін інформацією через наявні інструменти, такі як Європейська система спостереження за кордоном (EUROSUR); 6) співпраця з третіми країнами,

зокрема країнами-сусідами та тими, що визначені шляхом аналізу ризиків як країни походження чи транзиту неврегульованих мігрантів; 7) технічні й операційні заходи в межах Шенгенської зони щодо контролю кордонів, спрямовані на неврегульовану міграцію та протидію транскордонній злочинності; 8) повернення громадян третіх країн, стосовно яких винесено рішення про повернення країнами-членами; 9) використання передових технологій, у т.ч. системи аналізу великих масивів даних; 10) механізм контролю якості, зокрема Шенгенський механізм оцінювання, національні механізми, що забезпечуватимуть впровадження законодавства ЄС; 11) механізми солідарності, зокрема інструменти фінансування ЄС [1].

Під час розробки Національної стратегії інтегрованого управління кордонами до 2025 року враховані найкращі європейські практики та сучасні підходи у сфері інтегрованого прикордонного менеджменту. Варто зазначити, що сформульовані вище принципи, створені на тлі міграційної кризи в ЄС і супутнього посилення Агенції «Frontex» разом із самим концептом зовнішнього кордону ЄС, є основою ухвалення Стратегії інтегрованого управління кордонами і в Європейському Союзі.

Станом на 2019 р. триває співпраця Державної прикордонної служби України та інших суб'єктів ІУК з відповідними органами та місіями Європейського Союзу. Зокрема, це співпраця з Агенцією «Frontex» у рамках Мережі аналізу ризиків східних кордонів ЄС (EB-RAN). У рамках цієї мережі здійснюється щомісячний обмін статистичною інформацією між країнами-учасницями, спільно формується щорічний звіт про обстановку на кордоні.

У 2016 – 2018 рр. новою формою безпосереднього технічного співробітництва й інституційної розбудови ДПСУ з Європейським Союзом став проєкт «Twinning» (2016 – 2018 рр.), у рамках якого ухвалено нові документи і норми. Проєкт охопив кілька важливих компонентів, які сприяли комплексному моніторингу та оцінюванню виконання Концепції ІУК. Це дало можливість виявити прогалини діючої системи прикордонного контролю та визначити пріоритети подолання проблем і подальшого впровадження ІУК. Проєкт передбачав удосконалення системи прикордонного контролю та наближення законодавства і процедур у сфері виявлення викрадених автомобілів до стандартів ЄС (це певною мірою означає наближення до стандартів діяльності країн Шенгенської зони).

Зокрема, в 2018 р. було розроблено Національний механізм оцінювання стану реалізації інтегрованого управління кордонами в Україні (Національний механізм з оцінювання ІУК) [2] з урахуванням положень Регламенту ЄС 1053/2013/16 [3], який визначає механізм моніторингу виконання Шенгенського законодавства, у т. ч. щодо управління кордонами.

У рамках проєкту «Twinning» підготовано нову Концепцію підвищення ефективності виявлення підроблених документів, що охоплює обмін інформацією та міжнародну співпрацю, а також План дій з її виконання. Нормативна база ІУК поповнилась ще однією Концепцією з удосконалення системи виявлення у пунктах пропуску викрадених транспортних засобів [4].

У 2018 р. Україна приєдналася до румунського-молдовського Спільного контактного центру «Галац» [5]. Основними напрямками діяльності віртуального контактного аналітичного центру є розроблення нових підходів до інтегрованого управління кордонами, опрацювання пропозицій щодо удосконалення механізмів співпраці між суб'єктами інтегрованого управління кордонами, обмін відкритою статистичною й аналітичною інформацією у сфері безпеки державного кордону в терміни та за формами, погодженими сторонами.

Виконуючи завдання з візової лібералізації, Україна істотно просунулась у законодавчому забезпеченні політики інтегрованого управління кордонами – концепції, спрямованої на створення та підтримку балансу між ефективною охороною кордону та збереженням його відкритості для законної транскордонної діяльності та руху осіб.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Про схвалення Стратегії інтегрованого управління кордонами на період до 2025 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України № 687-р від 24 липня 2019 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/687-2019-%D1%80> (дата звернення 14.03.2021).
2. Адміністрації Держприкордонслужби презентовано Інструкцію щодо національного механізму оцінювання стану інтегрованого управління кордонами в Україні. URL: <https://dpsu.gov.ua/ua/news/v-administracii-derzhprikordonsluzhbi-prezentovano-instrukciyu-shchodo-nacionalnogo-mehanizmu-ocinyuvannya-stanu-integrovanogo-upravlinnya-kordonami-v-ukraini/> (дата звернення 14.03.2021).
3. COUNCIL REGULATION (EU) № 1053/2013 of 7 October 2013. URL: <https://eurlex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32013R1053&from=EN> (дата звернення 14.03.2021).
4. Відбулось п'яте засідання Керівного комітету проекту Twinning для Адміністрації Державної прикордонної служби України. URL: <http://www.center.gov.ua/pres-tsentr/novini/item/2846> (дата звернення 15.03.2021).
5. Про приєднання до Угоди між Урядом Румунії та Урядом Республіки Молдова про створення та функціонування Спільного контактного центру «Галац»: Постанова Кабінету Міністрів України № 714 від 05 вересня 2018 року. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KP180714.html (дата звернення 02.03.2021).